

Khomišene ya B-BBEE ke mang?

Khomišene ya Maatlafatso e e Anameng ya Bantsho mo Ikonoming ("Khomišene ya B-BBEE") ke setheo sa taolo se se tlhomilweng mo tsamaisong ya Lefapha la Kgwebo, Itaseteri le Kgaisano ("dtic") ke Molao wa Maatlafatso e e Anameng ya Bantsho mo Ikonoming wa 53 wa 2003, jaaka o tlabolotswe ka Molao wa 46 wa 2013 ("Molao wa B-BBEE").

Taolelo ya rona e akaretsa go tlhokomela, lebelela le go rotloetsa kobamelo ya Molao wa B-BBEE mo kgatlhegong ya setšhaba, go batlisisa ditiro tsa tsietso le diitshimololelo tse dingwe tsa go se obamele melao le go amogela go sekaseka dipegelo tsa ngwaga tsa kobamelo tsa pateletso go tswa mo ditheong tsa puso le tsa poraefete ka bobedi.

Karata e e Kgethegileng ya Maduo ke eng?

Molao wa B-BBEE ka Melawana ya Tiriso e e Siameng (Melawana) o tlhoka gore ditheo tsa puso le tsa poraefete go obamela dikarolo tse di tshalositsweng mo karateng ya maduo ya B-BBEE. Tekanyetso ya Melawana 1) go nna mong, 2) taolo ya tsamaiso, 3) tlabololo ya bokgoni, 4) tlabololo ya kgwebo & batlamedi le 5) tlabololo ya ikonombobo go le go tlamela karata ya maduo ya dikarolo tse.

Le fa go ntse jalo, mo ditheong tse e leng tsa puso kgotsa tse di se nang dišere kgotsa thulaganyo ya diabe tse di kgonang go lekanyediwa kgatlhanong le ditlhokego tsa dikarolo tsa go nna mong, Melawana e tlametse karata e e kgethegileng ya maduo mo Polelong ya 004 go kaela tekanyetso ya tsona ya B-BBEE.

Ka jalo, karata e e kgethegileng ya maduo, ke karata e e kgethegileng ya maduo ya B-BBEE e e sa akaretseng beng ba bantsho mo tekanyetsong ya go tlhomamisa kobamelo ya Molao wa B-BBEE.

Ke ditheo dife tse di tshwanetseng go dirisa Karata e e Kgethegileng ya Maduo?

Mofuta wa ditheo tse di tshwanetseng go dirisa Karata e e Kgethegileng ya Maduo ke tseo tse e leng tsa puso kgotsa tse di se nang bong jo bo kgonang go fitlhelela ditlhokego tsa tekanyetso ya bong jwa bantsho, jo bo jaaka mekgatlho e e tswelang setšhaba mosola. Ka jalo, maphata a puso, ditheo tsa puso le dikgwebo tse e leng tsa maphata a puso, ditlamo tse di lekanyeditsweng ka netefaletso, ditlamo tse e seng tsa poelo (tse

maloba e neng e le ditlamo tsa karolo ya 21) ditheo tsa puso tsa thuto e kgo lwane le mekgatlho e e seng ya poelo (diNPO) di tla wela mo Polelong ya 004 jaaka ditheo tse di kgethegileng tse di lekanyedwang mo Karateng e e Kgethegileng ya Maduo.

Setheo se se kgethegileng se se nang le sekema sa bong jo bo anameng kgotsa lenane la bong jwa dišere tsa modiri se ka lekannwa ka go dirisa karata ya maduo e e tlwaelegileng e e akaretsang bong fa fela e fitlhelela teko ya bong jwa ditshwanelo tsa go tlhophisa tse di ka dirisiwang, morokotso wa ikonomi le go lemoga tshalelo mme mo godimo ga moo e obamela melao ya dithulaganyo tse di anameng tsa bong kgotsa lenane la bong jwa modiri tsa dišere mo Molawaneng. Ditokomane tsa motheo tsa sekema di tshwanetse go totobala go farologanya sekema sa bong jo bo anameng kgotsa lenane la bong jwa modiri jwa dišere go tswa mo setheong se se kgethegileng se se sa kgoneng go nna le bong.

Ditlhokego tsa B-BBEE tsa Setheo se se Kgethegileng ke dife?

Ditheo tse di kgethegileng di arogantswe ka ditlhophisa di le tharo, e leng kgwebopotlana e e golotsweng (EME), kgwebopotlana e e tshwanelwang (QSE) le kgwebo e kgolo, go ikaegilwe ka lotseno lotlhe lwa ngwaga le ngwaga (fa go le maleba) kgotsa tekanyetsokabo e e abetsweng kgotsa dipelo tsotlhe kgotsa tiriso ya madi ka tlhopho.

EME (R10 milione le kwa tlase) e tshwanelwa ke Seemo sa B-BBEE sa maemo a 4 ka tlhamalalo. Le fa go ntse jalo, mo se nang le 51% ya batho ba bantsho ba e leng baamogelatshiamelo, se tla tokafadiwa go nna mo Seemong sa B-BBEE sa maemo a 2. Fa se na le 75% ya batho ba bantsho ba e leng baamogelatshiamelo, setheo se tla tokafadiwa go nna Seemo sa B-BBEE sa maemo a 1. DiEME tse di kgethegileng di tlhokega fela go bona afitafiti e e kanetsweng ya B-BBEE ya ditheo tse di kgethegileng.

QSE (e e magareng ga R10 milione le R50 milione) e tshwanetse go netefadiwa ke setheo sa netefatso se se dumeletsweng kgotsa sa seporofesjenale (<http://www.sanas.co.za>) go bona setifikeiti sa B-BBEE. Mme fa e na le 51% ya batho ba bantsho ba e leng baamogelatshiamelo, e tla tokafadiwa ka Seemo sa B-BBEE sa maemo a 2 ka tlhamalalo, mme fa e leng 75% ya batho bantsho e leng baamogelatshiamelo, e tla amogela seemo sa B-BBEE sa maemo a 1. DiQSE tse di kgethegileng tse seemo sa B-BBEE sa maemo a 1 le 2 ka tlhamalalo di tlhokega fela go bona afitafiti e e kanetsweng ya diQSE tse di kgethegileng.

Kgwebo e Kgolo (R50 milione le kwa godimo) e tlhokega go netefadiwa ke setheo se se dumeletsweng sa netefatso kgotsa porofesjenale (<http://www.sanas.co.za>) go bona setifikeiti sa B-BBEE.

Karata e e Kgethegileng ya Maduo e e tlokegang ya Ditheo

Setheo se se kgethegileng se se mo tsewetsong ya netefatso ya B-BBEE ke setheo se se dumeletsweng sa netefatso kgotsa sa porofesinale ke SANAS se tla netefadiwa ka go dirisa dikarata tse di latelang tsa maduo.

Dikarata tse di Kgethegileng tsa QSE:

Setlhopha sa B-BBEE	Go kala	Khoutu ya Motseletsele wa Kaelo
Taolo ya Tsamaiso	dintlha di le 25	602
Tlhabololo ya bokgoni	dintlha di le 30	603
Tlhabololo ya Batlamedi le Kgwebo	dintlha di le 30	604
Tlhabololo ya Ikonomiboago	dintlha di le 15	605

Karata e e Kgethegileng ya Maduo ya Kgwebo e Kgolo:

Setlhopha sa B-BBEE	Go kala	Khoutu ya Motseletsele wa Kaelo
Taolo ya Tsamaiso	dintlha di le 20	200
Tlhabololo ya bokgoni	dintlha di le 25	300
Tlhabololo ya Batlamedi le Kgwebo	dintlha di le 50	400
Tlhabololo ya Ikonomiboago	dintlha di le 5	500

Mo setheo se se kgethegileng se dirang mo lephateng le le laolwang ke molawana wa B-BBEE wa lephata, tekanyetso ya B-BBEE ya setheo seo se se kgethegileng e tshwanetse go tsamaelana le karata ya maduo e e tlametsweng ke molawana o o totobetseng wa lephata, kwa ntle ga gore fa molawana wa lephata le dirisa karata e e kgethegileng ya maduo ka Melawana e e tiwaelegileng jaaka maemo a a beilweng.

Ke dilo dife tsa botlhokwa tse o tshwanetseng go di ela tlhoko jaaka setheo se se lekanyeditsweng?

Setheo se se kgethegileng se na le tlamego ya go tlamela ka bosupi jwa tleleimi nngwe le nngwe e e dirilweng mo karateng ya maduo ka nako ya ditsweletso tsa netefatso, ka jalo se tshwanetse go netefatsa gore bosupi joo bo bolokwa mo lebakeng la gore bo tlhokege ke Khomišene ya B-BBEE mo dipatlisisong kgotsa mo ditsweletsong tsa kobamelo ka Molao wa B-BBEE.

Setheo se se kgethegileng se tshwanetse go netefatsa gore bosupi jwa gore phesente ya baamogelatshiamelo e bontshitseng e le batho ba bantsho ke nnete gore ke batho ba bantshoka bokao jwa

tlhaloso ya batho ba bantsho mo Molaong wa B-BBEE. Seno se kaya bosupi, jo bo jaaka makwaloitshupo gore bo tiise gore baamogelatshiamelo bao ga se batswakwa kgotsa ga se batho ba bantsho ba ba sa tshwanelwang ke go ungwelwa ka Molao wa B-BBEE.

Setheo se se kgethegileng se se itlhagisang e le setheo se e leng sa bantsho ka lebaka lengwe le lengwe se tla bo se dira kgatlhanong le maitlhommo a Molao wa B-BBEE, e e tla nnang tiro ya tsietso go tlaleletsa go nna maitsholomabe a a tla tlisang dikotlhao tsa bosenyi. Ka jalo, Setlamo se se Direng Poelo (NPC) se ka se ka sa nna sa batho ba bantsho mme ka jalo se ka se abelane mo go nneng sa bantsho ka setheo sengwe le sengwe se sengwe se se lekanyediwang.

Setheo se se kgethegileng se ka se tsewe gape e le moamogelatshiamelo wa tlhabololo ya kgwebo le batlamedi (ESD), gone baamogedi ba ESD e ka nna fele diEME le diQSE tse e leng bobotlana 51% ya bantsho. Ka jalo, mo setheo se se kgethegileng se tsewang e le moamogelatshiamo wa ESD se se tla bong se tlotse Molao wa B-BBEE. Nako e le nngwe fela mo setheo se se kgethegileng se tla tsewang e le moamogelatshiamelo wa ESD, ke fa se na le sekema se se anameng sa bong kgotsa lenane la bong jwa modiri jwa dišere ka kobamelo e e feletseng ya setlhopha sa bong.

Le fa go ntse jalo, setheo se se lekanyeditsweng se ka bona ditirelo tsa setheo se se kgethegileng se se itsholang jaaka setlamo se sengwe kgotsa motsereganyi ka tebelelo ya go tsamaisa diitshimololelo tsa B-BBEE tse di jaaka tlhabololo ya bokgoni, tlhabololo ya kgwebo le batlamedi le tlhabololo ya ikonomiboago mo boemong jwa setheo se se lekanyeditsweng.

Setheo se se kgethegileng se se tlhagisang tshedimosetso ka tsela e e sa siamang kgotsa se se tlamelang ka tshedimosetso e e fosagetseng ka nako ya tsweletso ya netefatso kgotsa tsweletso nngwe le nngwe e e tlhokang kobamelo ya B-BBEE se tla nna molato wa go tlhagisa maemo a B-BBEE ka tsela e e sa siamang e e leng tlolomolao ka Molao wa B-BBEE.

O ka ikgolaganya le rona jang?

Re teng go thusa ditheo tse di kgethegileng go obamela Molao wa B-BBEE kwa ntle ga tshenyegelo epe. O ka ikgolaganya le rona ka emeile mo info@beecommission.gov.za kgotsa ka mogala mo 012 394 1535.

Dikantoro tsa rona di kwa Khempaseng ya dtic, Block F, 2nd Floor, 77 Meintjies Street, Sunnyside, Pretoria 0001. O ka etela gape webosaete ya rona www.bbbeecommission.co.za go bona tshedimosetso go ya pele ya karata e e kgethegileng ya maduo.